

Biografistyka Pedagogiczna
Rok 7 (2022) nr 1
ISSN 2543-6112; e-ISSN 2543-7399
DOI: 10.36578/BP.2022.07.02

Justyna Horbowska*

W służbie Dobra i Prawdy. Ks. Andrzej Maryniarczyk SDB, przedstawiciel lubelskiej szkoły filozoficznej

Devoted to Truth and Good: Andrzej Maryniarczyk SDB, the Representative of the Lublin Philosophical School

Abstract: Prof. Andrzej Maryniarczyk SDB, who died at the end of 2020, was best known as a realistic metaphysician and antropologist – a representative of the Lublin philosophical school. In his life, he also devoted a lot of attention to broadly understood educational activity, as well as to various forms of disseminating works in the field of philosophy, implementing his religious vocation in the Society of Saint Francis de Sales. In this publication, an attempt was made to present the activities of Andrzej Maryniarczyk SDB on the main fields of it and in context of its effects. The justification for taking up this subject is the lack of an exhaustive study, while the life of Andrzej Maryniarczyk, SDB seems to deserve to be disseminated both because he could be considered as a role model and because of the content of the works he left. I used the methods of text analysis and historicism in the study.

Keywords: Andrzej Maryniarczyk, Thomas Aquinas, truth, good, realistic metaphysics, Lublin philosophical school.

* Justyna Horbowska (ORCID: 0000-0002-0723-0939) – doktorantka w Instytucie Pedagogiki i Instytucie Filozofii na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II, kontakt: jhorbowska@kul.lublin.pl.

27 grudnia 2020 r., w niedzielę Świętej Rodziny, odszedł do Pana ks. prof. dr hab. Andrzej Maryniarczyk, salezjanin (SDB), filozof, wybitny przedstawiciel lubelskiej szkoły filozoficznej, zasłużony dla Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II (KUL) naukowiec i popularyzator nauki, autor wielu publikacji, nauczyciel akademicki i wychowawca, a także współzałożyciel i wieloletni prezes Polskiego Towarzystwa Tomasza z Akwinu (PTTA), redaktor naczelny *Powszechnej Encyklopedii Filozofii*, *Encyklopedii Filozofii Polskiej* i serii wydawniczej „Zadania Współczesnej Metafizyki”. Celem niniejszego artykułu jest przybliżenie sylwetki ks. Maryniarczyka i dzieła jego życia. Aby najpełniej zrealizować wyznaczony cel, został sformułowany problem badawczy zawarty w pytaniu: Jak przedstawiała się działalność ks. Maryniarczyka w głównych obszarach jego aktywności i w kontekście uzyskanych efektów? Próba odpowiedzi na tak postawione pytanie łączy się z wyodrębnieniem różnych sfer życia tego duchownego i uczonego: 1) realizacji powołania kapłańskiego w Towarzystwie św. Franciszka Salezego, 2) rozwijania zainteresowań naukowo-badawczych związanych z metafizyką realistyczną, 3) popularyzacji dzieł klasyków filozofii i dokonań lubelskiej szkoły filozoficznej poprzez organizację zjazdów i konferencji naukowych oraz 4) działalność redakcyjną i wydawniczą w ramach PTTA. Przy analizie tekstów źródłowych została zastosowana metoda hermeneutyczna, posłużyłam się również metodą historyzmu.

Historia powołania

Ks. Andrzej Maryniarczyk urodził się w rodzinie rolniczej 26 stycznia 1950 r. w Witowie, miejscowości na Podhalu, oddalonej o kilkanaście kilometrów od Zakopanego. Po ukończeniu szkoły podstawowej, w wieku 13 lat, opuścił dom rodzinny i kontynuował edukację w Salezjańskiej Szkole Rzemiosł na dziale stolarskim w Oświęcimiu¹. W wieku 16 lat wstąpił do nowicjatu Towarzystwa św. Franciszka Salezego w Kopcu niedaleko Częstochowy. W oświęcimskim Liceum Ogólnokształcącym im. Stanisława Konarskiego złożył egzamin maturalny w 1970 r., następnie podjął studia filozoficzno-teologiczne w Wyższym Seminarium Duchownym Towarzystwa Salezjańskiego na Łosiówce

1 W. Żurek, *Salezjańskie szkoły rzemieślnicze w Oświęcimiu 1914–1971. Kronika*, Lublin 2018, s. 155–157.

w Krakowie. W 1972 r. złożył śluby wieczyste w Skawie. Pracę magisterską zatytułowaną „Wartości katechetyczne systemu przewencyjnego św. Jana Bosko” przygotował pod kierunkiem ks. dra hab. Mieczysława Majewskiego SDB, który był wówczas kierownikiem Katedry Katechetyki KUL i do egzaminu magisterskiego przystąpił na Wydziale Teologii KUL w 1976 r. W tym też roku otrzymał święcenia kapłańskie w Krakowie i wyjechał z Małopolski do Lublina, aby podjąć studia filozoficzne na KUL. Po ich ukończeniu w 1981 r. przez sześć lat sprawował funkcję wicerektora i kierownika studiów w Wyższym Seminarium Duchownym Towarzystwa Salezjańskiego w Krakowie, głosząc wykłady z teodycei, metafizyki i logiki. W 1983 r. obronił na Wydziale Filozofii KUL rozprawę doktorską zatytułowaną „Metoda separacji a metafizyka. Związek formowania pojęcia bytu z determinacją przedmiotu metafizyki”, napisaną pod kierunkiem o. Mieczysława Alberta Krąpca OP. Następnie w 1984 r. przebywał na stypendium naukowym na uniwersytecie w Monachium, a po powrocie – w 1985 r. – rozpoczął prowadzenie wykładów zleconych z Wybranych zagadnień z metafizyki na KUL. Pracę na Wydziale Filozofii KUL podjął w 1987 r. Stopień doktora habilitowanego uzyskał w 1992 r. na podstawie rozprawy „System metafizyki. Analiza przedmiotowo-zbornego poznania”. W kolejnym roku udał się na stypendium na Uniwersytet w Toronto. W 1995 r. został mu nadany tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1996 r. objął funkcję kierownika Katedry Metafizyki (potem Zakładu Metafizyki – od 1997 r. do likwidacji formy organizacyjnej zakładów naukowych jako komórek zrzeszających katedry przedmiotowe)². W 1997 r. przebywał na stypendium w Leuven. W 1992 r. zostało mu powierzone stanowisko kierownika Sekcji Filozofii Teoretycznej KUL, które pełnił do 2001 r. Tytuł naukowy profesora nauk humanistycznych otrzymał w 2001 r. W latach 1998–2009, jako redaktor naczelny 10 tomów *Powszechnej Encyklopedii Filozofii*, odpowiadał za ich przygotowanie i redakcję. Wydawcą dzieła było Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, którego był współzałożycielem, w latach 2009–2020 zaś pełnił funkcję jego prezesa. W listopadzie 2020 r. uzyskał subwencję z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego na potrzeby wydania *Powszechnej Encyklopedii Filozofii* w języku angielskim. Za swoją działalność

2 Tę funkcję sprawował do 2020 r., gdy przeszedł na emeryturę, zachowując jedynie prowadzenie wykładu „Metafizyka-Ontologia” dla studentów pierwszego roku studiów licencjackich z filozofii.

naukową i społeczną otrzymał wiele nagród i odznaczeń. W 2008 r. za zasługi w pracy naukowo-dydaktycznej, działalność organizacyjną i społeczną został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi³, w 2017 r. – Złotym Medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”⁴. Pośmiertnie w 2020 r. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Andrzej Duda odznaczył go Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski za wybitne zasługi dla rozwoju filozofii oraz kultury chrześcijańskiej, za osiągnięcia w działalności naukowej i publicystycznej⁵.

Ksiądz Maryniarczyk w ciągu całego życia podejmował wiele aktywności, jednak różnorodność przedsięwzięć nie powodowała wrażenia chaotyczności; przeciwnie, układały one się w schemat uporządkowanych działań, mających w centrum człowieka w jego licznych wymiarach i poddanych jednemu celowi: ostatecznemu Dobru. U podstawy dzieł tkwiła metoda metafizyki realistycznej, którą ks. Maryniarczyk zajmował się jako filozof, zarazem przenikała je duchowość salezjańska, był jednocześnie wychowawcą i opiekunem swoich licznych uczniów. Szacunek i pokora, z jakimi realizował swoje powołanie, przejawiały się w podejmowaniu tematyki dziejów rodzinnego Witowa czy w ich propagowaniu w ramach towarzystw działających w Polsce i w Chicago, a także w aktywnej postawie patriotycznej o szerszym wymiarze. Sumiennosc, skromność, nakierowanie na drugiego człowieka sprawiały, że poświęcając jak najwięcej czasu pracy naukowej, nie zaniedbywał swojej rodziny, z niesłabnącą serdecznością i życzliwością odnosił się również do współpracowników w Wydziale Filozofii KUL czy osób związanych z Katedrą Metafizyki KUL.

Duchowość salezjańska

Kościół pw. Matki Bożej Szkaplerznej w Witowie został poświęcony w 1912 r., jednak przez kilkadziesiąt lat msze święte były w nim sprawowane przez przyjezdnych księży z Chochołowa albo księży przebywających w górach na odpo-

3 „Monitor Polski” 2009, nr 25, poz. 347.

4 Ks. prof. Andrzej Maryniarczyk odznaczony został medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”, www.kul.pl, dostęp: 31.12.2020.

5 Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej / Aktualności / Ordery i odznaczenia / Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski dla śp. ks. prof. Andrzeja Maryniarczyka, www.prezydent.pl, dostęp: 31.12.2020.

czynku. Dopiero w 1953 r. zamieszkał w Witowie na stałe duszpasterz, ks. Bronisław Szymański SDB ze Szczyrku i po dziesięciu latach budowy (w 1962 r.) zdołał oddać do użytku pomieszczenia niezbędne do rozpoczęcia katechizacji dzieci i młodzieży pozaszkolnej. Można przypuszczać, że podjęcie przez ks. Andrzeja Maryniarczyka SDB, kończącego wówczas szkołę podstawową, decyzji o dalszej edukacji w szkole rzemieślniczej prowadzonej przez Salezjanów, a nawet rozpoznanie już wtedy powołania zakonnego (do nowicjatu można było wstąpić najwcześniej po ukończeniu 16 lat) dokonało się w zgodzie ze świadectwem posługi kapłańskiej ks. Szymańskiego.

Popularna nazwa Towarzystwa św. Franciszka Salezego to Salezianie Księdza Bosko (Societa Don Bosco, SDB), zgromadzenie „poświęcające się działalności apostołskiej i misyjnej, a przede wszystkim służbie na rzecz młodzieży, zwłaszcza najuboższej i opuszczonej” zgodnie z charyzmatem: „Być dla młodzieży znakiem miłości Boga”. Zarazem dewiza salezjańska „*Da mihi animas caetera tolle*” [Daj mi (jedynie) duszę, resztę zabierz] wskazuje prymat życia duchowego, choć można do pewnego stopnia interpretować ją również w kategoriach metafizyki. Ks. Maryniarczyk podejmował czynności organizacyjne i naukowe w instytucjach salezjańskich, ale też uczestniczył w pełni działalności formacyjnej i modlitewnej zgromadzenia, brał udział w rekolekcjach, dając świadectwo wiary chrześcijańskiej. Wychowanie ludzi młodych na uczciwych obywateli i dobrych chrześcijan poprzez głoszenie orędzia Ewangelii w duchu szacunku i pokoju, w otwarciu na kulturę kraju, w którym przyszło mu żyć i pracować, ks. Maryniarczyk urzeczywistniał również poprzez szczególne poświęcenie czasu i uwagi dydaktyce i przeprowadzanie jak najjaśniejszych eksplikacji zagadnień dotyczących metafizyki oraz antropologii filozoficznej. Ich przykładem może być seria wydawnicza „Zeszyty z Metafizyki” jego autorstwa, obejmująca 7 tomów w języku polskim i 6 w języku angielskim, wydawana w latach 1998–2017, w której omawiał między innymi zagadnienia monistycznej, dualistycznej i pluralistycznej koncepcji substancji, racjonalności i celowości świata osób i rzeczy, wewnętrznej struktury bytów, przyczyn, partycypacji i analogii. Ks. Maryniarczyk nie ograniczał się jednak do przekazywania wiedzy w formie publikowanych tekstów, ale zgodnie z charyzmatem swojego zgromadzenia realizował szeroko rozumiane zadania wychowawcze i edukacyjne, organizując konferencje dla szkół, w sposób bezpośredni nauczając studentów oraz doktorantów. Wśród zajęć dydaktyczno-naukowych, jakie prowadził, należy

wyróżnić ćwiczenia z metafizyki dla studentów filozofii teoretycznej oraz konwersatorium zatytułowane Elementy filozofii dla studentów filologii, wykłady Koncepcja metody separacji metafizycznej, Specyfika systemu metafizyki, Rola transcendentaliów w poznaniu metafizycznym, Dzieje rozumienia substancji i jej roli w metafizyce, Elementy metafizyki św. Tomasza w *Summa Contra Gentiles*, Obraz świata i człowieka w Tomaszowej *Summie Contra gentiles*, Celowość świata osób i rzeczy w interpretacji Św. Tomasza na podstawie *Summa Contra Gentiles*, wykłady, proseminarium i seminarium z metafizyki⁶, a także seminarium z metafizyki i antropologii czy warsztaty z filozofii klasycznej. Poprzez dbałość o najwyższą jakość w przekazywaniu treści dydaktycznych, dotrzymywanie terminów wykładów, konsultacji czy egzaminów, otwartość na prośby swoich wychowanków i priorytetowe traktowanie ich problemów okazywał im nieustannie chrześcijańską miłość i szacunek.

W rezultacie takiego pojmowania pracy naukowo-dydaktycznej pod kierunkiem ks. Andrzeja Maryniarczyka obroniono 171 prac magisterskich i 41 prac doktorskich. Wielu pracowników podległych Zakładowi Metafizyki katedr uzyskało stopień doktora habilitowanego. Ze wszystkimi Ksiądz Profesor organizował regularne spotkania, tworząc społeczność skupioną wokół metafizyki realistycznej i myśli św. Tomasza z Akwinu, złożoną zarówno z pracowników naukowych, jak i pracowników Wydawnictwa Polskiego Towarzystwa Tomasz z Akwinu, doktorantów czy przyjaciół i członków Towarzystwa.

Metafizyka realistyczna i antropologia filozoficzna

Ks. Andrzej Maryniarczyk swoją myśl filozoficzną lokował w obrębie tomizmu egzystencjalnego, odnajdując w Tomaszowej wykładni filozofii klasycznej racje do wyjaśniania świata i człowieka – dzięki umożliwiającej poznanie metodzie metafizyki realistycznej nakierowanej na realnie istniejący byt, bowiem „Są dwie drogi dochodzenia do prawdy – pisał Tomasz – droga rozumu i droga Objawienia, lecz prawda jest jedna”⁷. Wśród obszarów, w obrębie których rozwijał swoją aktywność badawczą, należy wymienić przede wszystkim zagadnienia

6 A. Maryniarczyk, *Autobiogram*, „Ruch Filozoficzny”, 46 (1999) nr 3–4, s. 453.

7 A. Maryniarczyk, *Tomizm: Dla-czego?*, Lublin 1994, s. 12.

pozostające ściśle w obrębie metafizyki, jak problem złożenia bytowych, w tym kwestia ciała i duszy, oraz zagadnienie substancji, a także kwestia transcendentaliów, w tym dobra jako przyczyny, racji i celu wszelkiego działania, ze szczególnym uwzględnieniem Dobra jako przyczyny stwórczej wszechświata oraz prawdy w aspekcie poznania metafizycznego i zagadnienia związane z metafizyką – dotyczące specyficznej dla niej metodologii. Drugim szerokim polem aktywności badawczej ks. Maryniarczyka była antropologia filozoficzna.

Filozof wiele uwagi poświęcał zagadnieniu substancji samej w sobie (czym jest), jej relacji do natury oraz miejscu w nowożytnym i współczesnym filozoficznym pojmowaniu rzeczywistości, przyczynom jej negowania, takim jak zaprzeczanie tożsamości bytowej człowieka. Kwestię substancji ujmował w aspekcie złożenia bytowych, których rodzaje, cechy i funkcje w wyjaśnianiu natury bytów szeroko omawiał w swoich publikacjach, wypowiadając się na temat ontycznych podstaw rzeczywistości. Odnosił się do duszy jako niezbędnej formy dla ciała w rozumieniu szerszym niż nadane pierwotnie przez Arystotelesa; hylomorfizm opisywany przez św. Tomasza z Akwinu interpretował również jako warunek wypełnienia słów Pisma Świętego dotyczących odrodzenia się człowieka wraz z ciałem. Ukazywał ścisły związek między racjonalnością a celowością świata, odnosząc je do prawdy i dobra obecnych w bycie realnie istniejącym, a przede wszystkim do Boga – Prawdy absolutnej i najwyższego Dobra. Definiując cel jako realną przyczynę wszelkiego działania, odwoływał się do Arystotelesa wskazującego dobro jako cel, do którego dążą wszystkie byty⁸. Pisał:

Aby różnorodne działania spiąć w całość i nadać im jedność, musi istnieć jeden cel dla całego świata, którym jest Dobro Najwyższe [...] Czym jest owo Dobro Najwyższe, do którego wszystko dąży? Dobrem Najwyższym jest pierwsza, oddzielona od świata najdoskonalsza substancja – Absolut [...] Jej doskonałość przejawia się w tym, że jest νοησις (myślą myślącą samą siebie)⁹.

8 K. Kruk, *Celowość w ujęciu Krąpca, Mazierskiego i Maryniarczyka*, „Rocznik Filozoficzny Ignatianum”, 22 (2016) z. 1, s. 279.

9 A. Maryniarczyk, *Byt a dobro*, w: *Spór o dobro*, red. A. Maryniarczyk, K. Stępień, P. Gonddek, seria: *Zadania Współczesnej Metafizyki*, t. 14, Lublin 2012, s. 42.

Nawiązując dalej do Arystotelesowskiej wykładni rodzajów przyczyn, dowodził faktu Pierwszej Przyczyny w rozumieniu chrześcijańskim, ukazując problem powstania świata w świetle metafizycznej teorii *creatio ex nihilo*. Tej tematyce poświęcił jedną ze swoich najpóźniejszych publikacji, zatytułowaną *Dlaczego stworzenie „ex nihilo”. Teoria metafizycznego kreacjonizmu*, w której ukazał proces powstania świata jako aktualizację mocy Boga, „Twórcy obdarzonego mocą i potęgą tworzenia świata, który ogarnia wszystko, panuje nad wszystkim, wprowadza z nieporządku porządek”¹⁰.

Zajmowały go w znacznym stopniu zagadnienia z zakresu teorii poznania, wśród nich najwięcej uwagi poświęcał poznaniu sądowemu, a szczególnie sądom egzystencjalnym i ich roli w poznaniu realistycznym, roli substancji w poznaniu, metafizycznym pierwszym zasadom jako czynnikom w poznaniu Boga, świata i człowieka, a także analogii. Problemowi poznania przyczynowego i miejscu w poznaniu transcendentaliów, w tym szczególnie dobra, prawdy i piękna poświęcił m.in. opracowania *Spór o dobro, Spór o prawdę czy Spór o cel. Problematyka celu i celowościowego wyjaśniania*, wydane w ramach serii „Zadania Współczesnej Metafizyki” pod jego redakcją jako publikacje pokonferencyjne.

Jeśli chodzi o szeroko pojmowaną problematykę metodologiczną w metafizyce, to separacja bytu jako „myślowy proces (»metoda«) formowania pojęcia bytu w nurcie tomizmu egzystencjalnego”¹¹ i przedmiotu metafizyki charakterystyczna dla dociekań na gruncie metafizyki realistycznej i polegająca na poznawaniu bytu poprzez ujmowanie zróżnicowanej treści urzeczywistnień bytów w jedności wspólnego pojęcia bytu jako bytu zajmowała filozofa w takim stopniu, że poświęcił jej swoją rozprawę doktorską. Jej wydanie w formie monografii stanowiło pierwszą znaczącą publikację w dorobku naukowym autora. Wskazał w niej między innymi na to, że interpretacja poznania bytu realnego jest głęboko osadzona w pojmowaniu rzeczywistości istniejącej w perspektywie chrześcijańskiej. Dokonując eksplikacji metody separacji, dokonał jej zestawienia z abstrakcją jako narzędziem zakładającego *a priori* ideę materii marksizmu. Zajmował się

10 Tegoż, *Dlaczego stworzenie „ex nihilo”. Teoria metafizycznego kreacjonizmu*, Lublin 2018, s. 19.

11 Tegoż, *Metoda separacji a metafizyka*, Lublin 1985, s. 34.

również językiem charakterystycznym dla metafizyki¹² oraz różnymi sposobami wyjaśniania i uzasadniania w metafizyce wyodrębniając granice stosowania reguł logiki formalnej w badaniu bytu i formułując zasady stosowania metody metafizycznych wyjaśnień w badaniach naukowych z zakresu filozofii klasycznej. Specyfice metafizyki realistycznej jako systemu, jej relacji do innych systemów filozoficznych i cechom umożliwiającym spełniania się prawdy poświęcił obszerną monografię zatytułowaną *System metafizyki: Analiza „przedmiotowo-zbornego” poznania*¹³, będącą jego rozprawą habilitacyjną.

W obrębie antropologii filozoficznej wiele uwagi poświęcał zagadnieniu osoby w jej aspekcie bytowym, a także kształtowaniu się pojmowania osobowego wymiaru człowieka. Poruszał kwestię wymiaru transcendentalnego człowieka, omawiając jego teoretyczne i praktyczne konsekwencje, odnosił się również do możliwości, jakie niesie zastosowanie teorii aktu i mnożności w wyjaśnianiu aktualizacji bytu ludzkiego. Swoje przemyślenia na temat metafizyki w odniesieniu do człowieka w kontekście konsekwencji błędu w poznaniu i rozumieniu świata dla naturalnego środowiska życia i działania człowieka zawarł w obszernym opracowaniu zatytułowanym *Człowiek wobec świata: Studium z metafizyki realistycznej*¹⁴.

W obszarze zainteresowań badawczych ks. Maryniarczyka mieściły się również zagadnienia z dziedziny filozofii prawa, a w tym dotyczące metafizycznych podstaw filozofii prawa, jego statusu bytowego, ale również prawa naturalnego i jego relacji do prawa stanowionego.

W swojej pracy badawczej zajmował się również teorią wychowania, odnajdując wskazania do jej oparcia na podstawie antropologiczno-metafizycznej; zauważał:

[...] odczytanie prawdy o świecie i człowieku jest podstawą adekwatnej teorii wychowania. Po drugie, poprawne odczytanie prawdy o człowieku, o tym, kim jest, jakie jest ostateczne źródło jego istnienia oraz ostateczny

12 Tegoż, *Metoda metafizyki realistycznej, wraz z tekstem komentarza św. Tomasza z Akwinu do 5. i 6. kwestii Boecjusza De Trinitate*, tłum. A. Białek, Lublin 2005, s.116–118.

13 Tegoż, *System metafizyki. Analiza „przedmiotowo-zbornego” poznania*, Lublin 1991, s. 30.

14 Tegoż, *Człowiek wobec świata: Studium z metafizyki realistycznej*, Lublin 2009. Publikacja ta ukazała się pierwotnie z myślą o studentach ochrony środowiska, opatrzona była tytułem *Metafizyka w ekologii* (Lublin 1996).

cel jego życia, stanowi nieodzowny warunek formowania adekwatnej teorii wychowania¹⁵.

Jako przedstawiciel lubelskiej szkoły filozoficznej upatrywał w osobowym wymiarze wychowanka właściwego odniesienia do takiej teorii, odwołując się m. in. do prawdy o ludzkiej osobie w ujęciu św. Tomasza z Akwinu, do pierwotnego doświadczenia „ja” i „tego, co moje” o. Krąpca i do „ja działam” Karola Wojtyły¹⁶.

Ks. Maryniarczyk nie unikał tematów obecnych w kulturze współczesnej i dotyczących życia codziennego, poddając je filozoficznej refleksji i implantując jej rezultaty w postaci konkretnych wniosków. Ze złożań bytowych wywodził praktyczne rozwiązania problemów w obszarze bioetyki, wskazywał na ontyczne podstawy płciowości, odnosił się do obecnej w naukowym i popularnym dyskursie kwestii wolności, lokując ją w kontekście wizji człowieka, wypowiadał się na temat ewolucji, przywołując aspekt mocy Bożej. Dowodził również, że jedyna droga do właściwej ochrony środowiska naturalnego wiedzie poprzez ukazanie koniecznego związku, jaki zachodzi pomiędzy rozumieniem rzeczywistości a działaniem i postępowaniem człowieka w perspektywie koniecznego powiązania bytów z wolą i intelektem twórcy lub Stwórcy aby stanowiły syntezę prawdy i dobra, a zatem były nośnikami piękna¹⁷.

Działalność w ramach Polskiego Towarzystwa Tomasza z Akwinu

W 1997 r. z inicjatywy o. Krąpca doszło do utworzenia polskiego oddziału Società Internazionale Tommaso d'Aquino – Polskiego Towarzystwa Tomasza z Akwinu. Ks. Maryniarczyk był początkowo wiceprezesem PTTA, a po śmierci o. Krąpca w 2009 r. została mu powierzona funkcja prezesa PTTA, którą pełnił nieprzerwanie do końca 2020 r. Był inicjatorem lub współinicjatorem ogromnych przedsięwzięć wydawniczych. Jako redaktor naczelny doprowadził do wydania liczącej dziesięć tomów *Powszechnej encyklopedii filo-*

15 Tegoż, *Antropologiczno-metafizyczne podstawy adekwatnej teorii wychowania w ujęciu twórców Filozoficznej Szkoły Lubelskiej*, „Polska Myśl Pedagogiczna”, 2 (2016) s. 104.

16 Tegoż, *Antropologiczno-metafizyczne podstawy adekwatnej teorii wychowania*, s. 108–113.

17 Tegoż, *Człowiek wobec świata: Studium z metafizyki realistycznej*, Lublin 2009, s. 134–135.

zofii – pierwszego w dziejach kultury polskiej i nadal najpełniejszego opracowania encyklopedycznego z dziedziny filozofii. Był również redaktorem naczelnym dwutomowej *Encyklopedii filozofii polskiej* – dzieła gromadzącego „po raz pierwszy w historii polskiej filozofii całe jej bogate dziedzictwo, liczące prawie 800 lat (poczynając od XIII w. aż do czasów współczesnych)”¹⁸. Międzynarodowe sympozja metafizyczne z cyklu „Zadania współczesnej metafizyki” były organizowane regularnie przez PTTA wraz z Katedrą Metafizyki KUL od 1998 r. – rok od powołania PTTA. Jak można przeczytać w poświęconej lubelskiej szkole filozoficznej części witryny PTTA, „Celem tych sympozjów i publikacji jest realizacja programu I. sz. f., która w sposób krytyczny wchodzi w dyskusję ze współczesnymi nurtami filozofii”¹⁹. Podczas I Międzynarodowego Sympozjum Metafizycznego ks. Maryniarczyk, wygłosił referat zatytułowany „Abstrakcja czy separacja: droga poznania bytu czy pojęcia bytu?”, w którym nawiązywał do tematyki swojej dysertacji. Również w kolejnych sympozjach uczestniczył jednocześnie jako wykładowca i organizator. W ramach serii wydawniczej „Zadania Współczesnej Metafizyki” ks. Maryniarczyk doprowadził jako redaktor do wydania dwudziestu tomów dzieł poświęconych zagadnieniom z obszaru metafizyki i antropologii filozoficznej. Był też redaktorem naczelnym serii „Biblioteka filozofii realistycznej”, w ramach której zostały opublikowane dzieła dotyczące metafizyki realistycznej.

Osobnym obszarem w działalności wydawniczej było ponowne odczytywanie lub wynajdywanie i udostępnianie polskiemu czytelnikowi dzieł z obszaru klasyki filozofii. Ks. Maryniarczyk doprowadził do publikacji wielu przekładów klasyków filozofii – zarówno uczestnicząc w ich sprawdzaniu, jak i pozyskując potrzebne środki. W ramach prac Zakładu Metafizyki przygotowano i opublikowano w PTTA wydania dwujęzyczne (łacińsko-polskie) wybranych pism św. Tomasza z Akwinu wraz z komentarzami i studiami oraz trójjęzyczne (grecko-łacińsko-polskie) wydanie *Metafizyki* Arystotelesa (2017). Pracując w PTTA, ks. Maryniarczyk znajdował okazję, aby wspomóc młodych naukowców,

18 Z. Pawlak, *Encyklopedia filozofii polskiej*, red. A. Maryniarczyk, t. 1–2, Lublin 2011, Recenzja, „Teologia i Człowiek” 19 (2012) s. 308.

19 A. Maryniarczyk, M. A. Krąpiec, *Lubelska szkoła filozoficzna*, <http://www.ptta.pl/lsf/index.php?id=program&lang=pl>, dostęp: 28.02.2021.

powierzając im odpowiedzialne zadania, dopomagając w rozwoju naukowym dzięki publikacjom i oferując możliwość pracy zarobkowej.

Kultywowanie dziedzictwa lubelskiej szkoły filozoficznej

W 1997 r. nakładem wydawnictwa PTTA ukazały się wielokrotnie wznawiane i tłumaczone *Rozmowy o metafizyce* (z Mieczysławem A. Krąpcem), a w 2010 r. zostało opublikowane opracowanie *The Lublin Philosophical School: Founders, Motives, Characteristics* (z Mieczysławem A. Krąpcem) – obie pozycje ujęte w formę wywiadów, jakie ks. Maryniarczyk przeprowadził z nestorem lubelskiej szkoły filozoficznej jako sposobu uprawiania klasycznej filozofii (realistycznej), wypracowanego w latach pięćdziesiątych XX w. przez grupę filozofów KUL. Od początku swojej pracy naukowej na KUL rozwijał on ścisłą współpracę z o. Krąpcem – promotorem pracy doktorskiej, później mentorem wobec starszeństwa stażem naukowym oraz przełożonym w hierarchii uniwersyteckiej. Wydaje się, że w tej relacji można by wskazać na cechę przywoływanej już duchowości salezjańskiej: sumienność pracy w cieniu niezbędną na równi z wizjonerskimi koncepcjami; konieczną, by mogły zostać wcielone w życie. Jakkolwiek, jak pisali obaj autorzy, „Wśród fundatorów szkoły należy wskazać: S. Swieżawskiego, J. Kalinowskiego i M. A. Krąpca. Główny ciężar wypracowania programu filozoficznego szkoły związany jest z pracami Krąpca, on też odcisnął zasadnicze piętno na jej filozoficznym charakterze”²⁰, to wśród filozofów prowadzących w późniejszych latach działalność naukowo-badawczą w tym nurcie ks. Maryniarczyk zajmował poczesne miejsce jako twórca, samodzielny pracownik naukowy oraz jako kontynuator wprowadzający w życie ważne projekty.

Zapewne trudno byłoby odmówić słuszności obserwacji, że dzieło życia ks. Maryniarczyka w wymiarze naukowym w znacznej mierze może być rozpatrywane w kontekście lubelskiej szkoły filozoficznej. Również inna jej nazwa: polska szkoła filozofii klasycznej, znajduje swoje uzasadnienie w jego działalności naukowej. W 1996 r., gdy objął kierownictwo Katedry Metafizyki, zostało opublikowane w Redakcji Wydawnictw KUL – sprawdzane wraz z o. Krąpcem – unikatowe w polskiej literaturze filozoficznej trójjęzyczne wydanie *Meta-*

20 A. Maryniarczyk, M. A. Krąpiec, *Lubelska szkoła filozoficzna*, w: *Encyklopedia Filozofii Polskiej*, red. A. Maryniarczyk, t. 1, Lublin 2011, s. 894.

fizyki Arystotelesa²¹, oraz dwujęzyczne wydania wybranych pism św. Tomasza z Akwinu wraz z komentarzami i studiami: *De veritate – O prawdzie* (1999) oraz *De bono – O dobru* (2003).

Po śmierci o. Krąpca ks. Maryniarczyk włączył się w utworzenie Fundacji *Deo et Patriae* jego imienia, w której został wybrany przewodniczącym zarządu. W rocznicę śmierci o. Krąpca, dzięki inicjatywie jego uczniów skupionych wokół ks. Maryniarczyka, były regularnie organizowane uroczystości, w skład których wchodziły poza liturgią wykłady poświęcone spuściźnie naukowej o. Krąpca i całej lubelskiej szkoły filozoficznej.

Słowo podsumowania

Ks. Andrzej Maryniarczyk SDB pozostawił po sobie tak wiele dzieł w wymiarze materialnym i duchowym, że jego praca nie zostanie zapomniana. Cechujące go wyjątkowa skromność i prostota sprawiały, że mimo niezwyklej aktywności naukowej nie poszukiwał honorów, a nawet unikał sytuacji, w których stałby się podmiotem celebracji. Przykładał natomiast wagę do szerzenia prawdy, jaką odczytywał, starał się jak najpełniej realizować dobro. Jednocześnie dystans do własnej osoby i poczucie humoru przyczyniały się do łatwości nawiązywania przyjaznych relacji. W efekcie wokół Katedry Metafizyki KUL tworzyła się społeczność złożona z osób współpracujących z ks. Maryniarczykiem na różnych, ale przenikających się płaszczyznach: naukowej, dziennikarskiej, wydawniczej i społecznej. Z tych i wielu innych jeszcze powodów ks. Maryniarczyk był ważną postacią dla Wydziału Filozofii oraz całego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II i chociaż spodobało się Bogu zabrać go akurat w tym roku, w którym własną decyzją zakończył etatową aktywność uniwersytecką osiągnąwszy wiek siedemdziesięciu lat (zachował jedynie wykłady z metafizyki dla studentów rozpoczynających studia licencjackie na kierunku Filozofia, które głosił przez cały okres swojej pracy naukowej), to zadania, które zainicjował – wśród nich dokonanie przekładu na język angielski Powszechnej Encyklopedii Filozofii – sprawia, że pozostanie na długie lata w żywej, realnej pamięci.

21 Doprowadził do drugiego, ponownie sprawdzonego wydania *Metafizyki* Arystotelesa w ramach wydawnictwa PTTA w 2017 r.

Streszczenie: Ks. prof. dr hab. Andrzej Maryniarczyk SDB, który zmarł pod koniec 2020 roku był najszerzej znany jako metafizyk realistyczny i antropolog – przedstawiciel lubelskiej szkoły filozoficznej. Poświęcał również wiele uwagi szeroko rozumianej działalności edukacyjnej, a także różnym formom upowszechniania dzieł z obszaru filozofii realizując jednocześnie powołanie zakonne w Towarzystwie św. Franciszka Salezego. W niniejszej publikacji została podjęta próba ukazania działalności ks. Andrzeja Maryniarczyka SDB w głównych obszarach jego aktywności i w kontekście uzyskanych przez niego efektów. Uzasadnienie podjęcia tej tematyki stanowi brak jej wyczerpującego opracowania podczas, gdy dzieło życia ks. Andrzeja Maryniarczyka SDB wydaje się zasługiwać na upowszechnianie ze względu tak na jego samego jako na wzór osobowy, jak i na treści zawarte w dziełach, które pozostawił. W opracowaniu posłużyłam się metodą analizy tekstu oraz metodą historyzmu.

Słowa kluczowe: Andrzej Maryniarczyk, Tomasz z Akwinu, prawda, dobro, metafizyka realistyczna, lubelska szkoła filozoficzna.

Bibliografia

Źródła

- Maryniarczyk A., *Antropologiczno-metafizyczne podstawy adekwatnej teorii wychowania w ujęciu twórców Filozoficznej Szkoły Lubelskiej*, „Polska Myśl Pedagogiczna”, 2 (2016) s. 103–115.
- Maryniarczyk A., *Autobiogram*, „Ruch Filozoficzny” 46 (1999) nr 3–4, s. 452–457.
- Maryniarczyk A., *Byt a dobro*, w: *Spór o dobro*, red. A. Maryniarczyk, K. Stępień, P. Gondek, seria: *Zadania Współczesnej Metafizyki*, t. 14, Lublin 2012, s. ???.
- Maryniarczyk A., *Człowiek wobec świata: Studium z metafizyki realistycznej*, Lublin 2009.
- Maryniarczyk A., *Dlaczego stworzenie „ex nihilo”. Teoria metafizycznego kreacjonizmu*, Lublin 2018.
- Maryniarczyk A., *Metoda metafizyki realistycznej, wraz z tekstem komentarza św. Tomasa z Akwinu do 5. i 6. kwestii Boecjusza De Trinitate*, tłum. A. Białek, Lublin 2005.
- Maryniarczyk A., *Metoda separacji a metafizyka*, Lublin 1985.
- Maryniarczyk A., *System metafizyki. Analiza „przedmiotowo-zbornego” poznania*, Lublin 1991.
- Maryniarczyk A., *Tomizm: Dla-czego?*, Lublin 1994.
- Maryniarczyk A., *Człowiek wobec świata: Studium z metafizyki realistycznej*, Lublin 2009.
- Maryniarczyk A., *Metafizyka w ekologii*, Lublin 1996.

Opracowania

Kruk K., *Celowość w ujęciu Krąpca, Mazierskiego i Maryniarczyka*, „Rocznik Filozoficzny Ignatianum”, 22, (2016) z. 1, s. 270–289.

Żurek W., *Salezjańskie szkoły rzemieślnicze w Oświęcimiu 1914–1971. Kronika*, Lublin 2018.

Maryniarczyk A., Krąpiec M. A., *Lubelska szkoła filozoficzna*, w: *Encyklopedia Filozofii Polskiej*, t. 1, Lublin 2011, s. 894.

Maryniarczyk A., Krąpiec M. A., *Lubelska szkoła filozoficzna*, <http://www.ptta.pl/lsf/index.php?id=program&lang=pl>, dostęp: 28.02.2021.

Monitor Polski, nr 25, poz. 347, Warszawa 2009.

